

ЛАЙПЦИГСКА ХАРТА за устойчиви европейски градове

Съгласувана по повод на Неформална среща на министрите, отговарящи за развитието на градските райони и териториална кохезия в Лайпциг на 24 - 25 май 2007 г.

ПРЕАМБЮЛ

Лайпцигската харта за устойчиви европейски градове е документ на държавите-членки, съставен с широкото и прозрачно участие на заинтересовани страни от Европа. Като познават предизвикателствата и възможностите, както и различната история, икономика, социална среда и екология на европейските градове, министрите на държавите-членки, отговарящи за развитието на градските райони, се съгласяват за общи принципи и стратегии на политиката за развитието на градските райони. Министрите се ангажират:

- да инициират политически дебати в своите държави относно това как да залегнат принципите и стратегиите на Лайпцигската харта за устойчиви европейски градове в политиката за национално, регионално и местно развитие,
- да използват инструментариума на интегрираното развитие на градските райони и свързаното с това управление за прилагането му и за тази цел да създадат необходимата рамка на национално равнище и
- да насърчават създаването на балансирана териториална организация въз основа на европейска полицентрична градска структура.

Министрите благодарят на германското председателство за изготвения от него доклад „Интегрирано развитие на градските райони като необходимо условие за успешна градска устойчивост“ и проучванията „Стратегии за подобряване на физическата среда в изостаналите градски зони“, „Укрепване местната икономическа политика и политиката на местния пазар на труда в изостаналите градски зони“, „Проактивна политика за образование и обучение на децата и младежите в изостаналите градски зони“ и „Устойчив градски транспорт и изостаналите градски зони“ с примерите в тях за добри практики в Европа. Проучванията ще помогнат на градове, малки и големи, ефективно да прилагат принципите и стратегии, изложени в Лайпцигската харта за устойчиви европейски градове.

Министрите заявяват:

Ние, министрите, отговарящи за развитието на градските райони в държавите-членки на Европейския съюз, смятаме, че европейските градове, малки и големи, в хода на историята са се развили като ценен и незаменим икономически, социален и културен актив.

За да защитим, укрепим и доразвием нашите градове, активно подкрепяме стратегията на ЕС за устойчиво развитие, надграждането на програмата за действие от Лил, достиженията на правото в областта на законодателството относно градовете от Ротердам и Споразумението от Бристъл. По този начин ще бъдат отчетени всички измерения на устойчиво развитие едновременно и с еднаква тежест. А те включват икономическо благоденствие, социално равновесие и здравословна околна среда. Същевременно трябва да се обръща внимание на културните и здравословни аспекти. Като при това трябва да се обръща внимание на институционалния капацитет на държавите-членки.

Градовете ни притежават уникални културни и архитектурни качества, силна способност за включване на обществото и изключителни възможности за икономическо развитие. Те са центрове на познанието и източници на растеж и новаторство. Но същевременно те страдат от демографски проблеми, социално неравенство, социално изключване на конкретни групи от населението, липсват евтими и подходящи жилища, има екологични проблеми. В дългосрочен план, градовете не биха могли да изпълняват своята роля на двигатели на социалния напредък и на икономическия растеж, както е посочено в Лисабонската стратегия, ако не успеем да запазим социалното равновесие вътре в тях и помежду им, да гарантираме културното им многообразие и да създадем висококачествена градска среда, архитектура и дизайн.

Все повече се нуждаем от цялостни стратегии и координирани действия от всички хора и институции, участващи в процеса на градско развитие, който надхвърля границите на отделните градове. Всяко равнище на управление - местно, регионално, национално и общностно – носи своята отговорност за бъдещето на градовете. За да превърнем това управление на много равнища в наистина ефективно, трябва да подобрим координацията между секторните политики и да изградим ново чувство за отговорност по отношение на политиката за интегрирано развитие на градските райони. Също така трябва да гарантираме, че тези, които работят за изпълнението на политиките на всички равнища, притежават общите и широко приложими умения и познания, необходими за развитието на градовете като устойчиви общности.

Радушно приветстваме заявеното и препоръките, изложени в Териториалната програма на Европейския съюз, както и работата на европейските институции, която насърчава интегрирания поглед върху градските проблеми. Припознаваме ангажиментите от Олборг като ценен принос към стратегическите и координирани действия на местно равнище и заключенията на Европейски форум по архитектурни политики по култура на строителството на 27 април 2007 г. Отбелязваме Европейската харта за жизненоважни градове за мрежите - "Network Vital Cities".

Препоръчваме:

I. Да се използват повече подходите от политиката за интегрирано развитие на градските райони

За нас политика за интегрирано развитие на градските райони означава едновременно и справедливо да се отчитат грижите и интересите, които имат отношение към градско развитие. Политиката за интегрирано развитие на градските райони е процес, при който се координират пространствените, секторни и времеви аспекти на основни области от градската политика. От съществено значение е участието на икономическите актьори, заинтересовани страни и обществеността. Политиката за интегрирано развитие на градските райони е основна предпоставка за реализирането на стратегията на ЕС за устойчиво развитие. Осъществяването ѝ е задача от европейски мащаб, но изисква също и отчитане на местните условия и нужди, както и на субсидиарността.

Съчетаването на интересите, посредством политика за интегрирано развитие на градските райони, създава реалистична основа за постигане на консенсус между държавата, регионите, градовете, гражданите и икономическите оператори. Недостигащите публични средства могат да се използват по-ефективно като се обединят знания и финансови ресурси. По-добре ще се координират публичните и частните инвестиции. Политиката за интегрирано развитие на градските райони въвлича за участие лица, които са встрани от администрацията, и позволява на гражданите да играят активна роля при оформянето на своята непосредствена жизнена среда. Същевременно, тези мерки могат да осигурят повече сигурност за планирането и инвестициите.

Препоръчваме европейските градове да помислят за изготвянето на програми за интегрирано развитие на градските райони за града като цяло. С такива инструменти за планиране, ориентирани към изпълнението, би трябвало

- да се опишат силните и слабите страни на градовете и кварталите въз основа на анализ на текущото състояние,
- да се определят съвместими цели за развитието на градската зона и да се изгради визия за града,
- да се координират различните планове и политики за кварталите, секторите и технически проекти и да се гарантира, че планираните инвестиции ще помогнат да се насърчи добре балансираното развитие на градската среда,
- да се координира и да се съсредоточи в пространствено отношение използването на средства от публичните и частни отраслови играчи, и

- да се координират на местно равнище и равнище град-регион и да се ангажират гражданите и други партньори, които могат да допринесат значително за оформянето на бъдещото икономическо, социално, културно и екологично качество на всяка зона.

Трябва да се подсили координирането на местно равнище и равнище град-регион. Целта е градовете и селските зони, както и малките, средните и големите градове в градовете-региони и метрополните области да си партнират равнопоставено. Трябва да се откажем да разглеждаме въпросите и решенията на политиката за градско развитие, изолирано на равнището на отделния град. Градовете ни трябва да бъдат център на развитието на градовете-региони и да поемат отговорността за териториалното сближаване. Затова би било полезно градовете ни да си сътрудничат в мрежа по-тясно на равнището на европейската общност.

Политиката за интегрирано развитие на градските райони ни предлага редица инструменти, доказали своята полза в множество европейски градове, за развитието на модерни структури за ефективно управление чрез сътрудничество. Те са незаменими за подобряване на конкурентоспособността на европейските градове. Те улесняват ранното полезно координиране на развитието на жилищния фонд, на икономиката, инфраструктурата и услугите като отчитат, между другото, въздействието на съществуващите тенденции за застаряване и миграция и условията на енергийната политика.

В рамките на политиката за интегрирано развитие на градските райони, смятаме, че следните стратегии за действия са от изключителна важност за укрепване на конкурентоспособността на европейските градове:

Създаване и гарантиране на висококачествени обществени места

Качеството на обществените места, градските изкуствени ландшафти и архитектура, както и градоустройството играят важна роля в условията за живот на градското население. Като поненатрапчиви фактори на населеното място, те са важни за привличане на фирмите от индустрията на високите научни постижения, квалифицирана и творческа работна сила и за туризма. Затова, трябва да се увеличи взаимодействието между архитектура, планиране на инфраструктурата и градоустройство, за да се създадат привлекателни, ориентирани към потребителите обществени места и да се получи висок стандарт на жизнената среда, както се казва на немски „Baukultur“. Baukultur се разбира в най-широкия смисъл на думата, като сумата от всички културни, икономически, технологически, социални и екологични аспекти, които въздействат върху качеството и процеса на планиране и строителство. Но този подход не трябва да се ограничава само до обществените места. „Baukultur“ е необходима и за града като цяло, и за заобикалящите го зони. Управлението и на градско и на национално равнище трябва да направи осезаемо своето въздействие. Това е особено важно за опазването на архитектурното наследство. Трябва да се опазват историческите сгради, обществените места и тяхната градска и архитектурна стойност.

Създаването и запазването на функционални и добре замислени градски пространства, инфраструктура и услуги е задача, към която трябва да се подхожда съвместно от органите на държавната, регионална и местна власт, както и от гражданите и фирмите.

Модернизиране на инфраструктурните мрежи и подобряване на енергийна ефективност

Съществен принос към качеството на живота, на мястото и на околната среда може да се направи от устойчив и достъпен градски транспорт, на поносими цени, с координирани връзки към транспортните мрежи на градовете-региони. Особено внимание трябва да се отдели на управлението на трафика и взаимосвързващите транспортни възли, включително инфраструктурата за велосипедисти и пешеходци. Градският транспорт трябва да бъде съвместен с различните изисквания на жилищния фонд, работната зона, околната среда и обществените места.

Техническата инфраструктура, особено водоснабдителните, канализационните и другите мрежи, трябва да се подобряват още в ранен етап и да се адаптират към променящите се нужди, за да отговорят на бъдещите изисквания за висококачествен живот в градска среда.

Основни предпоставки за устойчиви битови и комунални услуги са енергийната ефективност и икономичното използване на природните ресурси, както и икономическата ефективност на тяхната експлоатация. Трябва да се подобри енергийната ефективност на сградите, както на вече изградените, така и на новостроящите се. Обновяването на жилищния фонд може да има важно въздействие върху енергийната ефективност и подобряването на качеството на живот на жителите. Особено внимание трябва да се отдели на панелните, на старите и на нискокачествените сгради. Оптимизираните и работещи инфраструктурни мрежи и енергийнонефективните сгради ще намалят разходите и за фирмите, и за гражданите.

Важна основа за ефективното и устойчиво използване на ресурсите е компактната структура на населеното място. Това може да се постигне чрез териториалното устройство и градоустройство, чрез които да се избегне нерегламентираното разрастване на градските зони посредством строг контрол върху предлагането на земя и върху спекулативното строителство. Особено устойчива се оказва стратегията да се съчетават в градските квартали жилища, заетост, образование, доставки на услуги и отдих и почивка.

Градовете трябва да допринасят за осигуряването и увеличаването на качеството на живота на своите жители и привлекателността на градовете като места за бизнес като използват сложни информационни и комуникационни технологии в областта на образованието, заетостта, социалните услуги, здравеопазването, безопасността и сигурността, както и като начини за подобряване на градското управление.

Градовете ни също трябва да могат да се приспособят към заплахата от изменението на климата. Добре замисленото и планирано градско развитие може да се окаже нисковъглероден начин за коригиране на растежа, подобряване на качеството на околната среда и намаляване на въглеродните емисии. Градовете могат да постигнат тези резултати като прилагат иновативни превантивни, смекчаващи и адаптационни мерки, които на свой ред подпомагат развитието на нови индустрии и на нисковъглероден бизнес.

Проактивна политика за образование и новаторство

Градовете са места, в които се създават и предават много познания. Цялостното използване на познавателния потенциал на града зависи от качеството на предучилищното и училищно образование, както и от възможностите, които образователните и обучителни системи, а и социалните и културни мрежи, предоставят за трансфера му. Възможностите за учене през целия живот, високите научни постижения на университетските и извънуниверситетски научноизследователски центрове и мрежите за трансфер между индустрията, фирмите и научната общност.

Политиката за интегрирано развитие на градските райони може да допринесе за подобряване на тези фактори, като например събира заинтересованите страни, подкрепя мрежи и оптимизира местните структури. Интегрираното развитие на градските райони насърчава социалния диалог и диалога между културите.

Стратегиите за интегрирано развитие на градските райони, съвместно управление на градското развитие и добро управление могат да допринесат за целенасоченото използване на потенциала на европейските градове, особено с оглед на конкурентоспособността и растежа, както и за намаляване на разликите между кварталите. Те осигуряват на гражданите възможността за социално и демократично участие.

II. Специално внимание трябва да се отдели на изостаналите квартали в контекста на града като цяло.

Пред градовете стоят големи предизвикателства, особено свързаните с промените в икономическите и социални структури и с глобализацията. Някои от конкретните проблеми са особено високата безработица и социалното изключване. В рамките на един единствен град могат да съществуват значителни различия по отношение на икономическите и социални възможности в отделните градски зони, но също и по отношение на различното качество на околната среда. Освен това, социалните различия и разликите в икономическото развитие често продължават да нарастват, което води до дестабилизиране в градовете. Политика за социална интеграция, която допринася за намаляване на неравенствата и предотвратява социалното изключване, е най-добрата гаранция за поддържане на сигурността в градовете ни.

За да се постигнат целените социална кохезия и интеграция в градовете и в градските зони, ефективен инструмент може да е добре обмислената социална политика за жилища. Здравословни и подходящи жилища на поносими цени могат да направят тези квартали по-привлекателни за млади и стари. И така да допринесат за стабилността в кварталите.

По-добре е да се забелязват ранните предупредителни сигнали и навреме и ефективно да се предприемат оздравителни действия. Така се пестят ресурси. Щом един район започне да запада, разходите и трудностите за подобряването му могат да са многократно по-големи. Правителствата трябва да предлагат на жителите перспектива и стимули за подобрене на засегнатите райони. За да се намери най-доброто решение за изоставащата градска зона от съществено значение е активното участие на жителите и по-добрият диалог между политическите представители, жителите и икономическите актьори.

На този фон, ние смятаме, че следните стратегии за действия, вписани в политиката за интегрирано развитие на градските райони, са от съществено значение за изостаналите градски квартали:

Провеждане на стратегии за подобряване на физическата среда

Тясно взаимосвързани са икономическата дейност и инвестициите от една страна и висококачествените градски структури, разумна застроената среда и съвременна и ефективна инфраструктура и услуги от друга. По тази причина е необходимо да се подобри съществуващият жилищен фонд в изостаналите квартали откъм дизайн, физически условия и енергийна ефективност. Подобряването на жизнените стандарти в новите сгради, както и в съществуващите големи панелни, стари и нискокачествени сгради има най-голям потенциал за повишаване на енергийната ефективност в ЕС и по този начин за справяне с климатичните изменения.

За да се увеличи устойчивостта на инвестициите в подобряване на физическата среда, те трябва да се вписват в дългосрочна стратегия за развитие, която да включва, редом с другото, публични и частни последващи инвестиции.

Укрепване на политиката за местната икономика и местния пазар на труда

Мерките за икономическо стабилизиране на изостаналите квартали трябва да използват местните икономически сили в кварталите. В този контекст, подходящи инструменти са икономическата политика и политиката на пазара на труда, които отговарят на нуждите на отделните квартали. Целта е да се създадат и осигурят работни места и да се улесни започването на дейност от нови фирми. В частност, трябва да се подобрят възможностите за достъп до местния пазар на труда като се предостави обучение, съобразено с търсенето. Трябва да се използват повече възможностите за заетост и обучение в етническата икономика.

Европейският съюз, държавите-членки и градовете са призвани да създадат по-добри условия и инструменти за укрепване на местната икономика и оттам на местния пазар на труда, в частност като насърчават социалната икономика и предлагат насочени към гражданите услуги.

Проактивна политика за образование и обучение на деца и младежи

Важна начална точка за подобряване на положението в изостаналите квартали е подобряването на образованието и обучението в местните общности, съчетано с проактивна политика, насочена към децата и младежите.

Трябва да се предоставят повече и по-добри възможности за образование и обучение в необлагодетелстваните квартали, които да са съобразени с нуждите и недостатъците в предлаганите форми на живеещите там деца и младежи. Като се съсредоточи политиката върху децата и младежите и се съобрази със социалната среда, в която живеят, трябва да допринесем за подобряване на перспективите пред децата и младежите, живеещи в изостанали квартали, за участие и реализиране на амбициите им и да гарантираме равнопоставени възможности в дългосрочен план.

Насърчаване на ефективния градски транспорт на поносими цени

Положението на много изостанали квартали е допълнително отежнено от лошите транспортни връзки, както и от лошо екологично въздействие, което допълнително намалява привлекателността им. Развиването на ефективен градски транспорт на поносими цени ще предостави на жителите на тези квартали равни възможности за мобилност и достъпност с тези на други граждани – каквито те имат право да очакват.

За да се постигне тази цел, транспортното планиране и управлението на трафика в тези зони трябва все повече да е насочено към намаляване на отрицателното въздействие на транспорта върху околната среда и към организиране на транспорта, така че по-добре да се интегрират тези квартали в града и региона като цяло. Това изисква също и подходящи мрежи за пешеходци и велосипедисти.

Колкото по-добре съумеем да стабилизираме в икономическо отношение изостаналите квартали, да ги интегрираме социално и да подобрим физическата им среда и транспортната инфраструктура, толкова по-добри са шансовете на градовете ни да останат места на социален напредък, растеж и иновации в дългосрочен план.

Подчертаваме, че:

Политиката за развитие на градските райони би трябвало да се определя на национално равнище, както и стимулите за иновативни решения да се създават на национално, но и на други равнища.

Градовете ни имат нужда от повече размах за действия, за да изпълняват отговорно местните си задачи, и здрава финансова основа, която да им осигурява дългосрочна стабилност. Затова е важно и държавите-членки да имат възможност да използват европейските структурни фондове за съществени програми за интегрирано развитие на градските райони. Използването на тези средства трябва да се съсредоточи внимателно върху конкретните трудности и потенциала, както и да отчита възможностите, затрудненията и спецификите в държавите-членки. Ако все още не разполагат с тях, органите на местната власт би трябвало да изработят необходимите умения и ефективност за осъществяване на политика за интегрирано развитие на градските райони, както и с оглед на постигане на цялостно качество и устойчивост на застроената среда.

Новите инициативи на ЕС, JESSICA и JEREMIE, които подкрепят създаването на фондове за градско развитие и за МСП, с използването на инструменти за финансово инженерство за набиране на частен капитал при реализирането на стратегии за интегрирано развитие на градските райони, предлагат обещаващи възможности за увеличаване на ефективността на традиционните национални и общностни източници на финансиране.

На национално равнище, правителствените органи трябва по-ясно да признаят важността на градовете за постигането на националните, регионални и местни амбиции, и въздействието от техните политики върху тях. Трябва да бъдат по-добре съгласувани и интегрирани усилията на различните отраслови правителствени органи, които работят по или имат въздействие върху градските въпроси, така че да се допълват, а не да си пречат.

Подчертаваме важността на систематичния и структуриран обмен на опит и познания в областта на устойчивото градско развитие. Изискваме от Европейската комисия да представи резултатите от обмена на добри практики въз основа на насоките на Лайпцигската харта на конференция в бъдеще под егидата на инициативата „Региони за икономическа промяна“. Освен това имаме нужда от европейска платформа, на която да се обединяват и разработват най-добрите практики, статистически данни, изследвания за сравнителна оценка, оценка, партньорски проверки и други изследвания на градската среда в подкрепа на действащите лица, участващи в градското развитие на всички равнища и във всички сектори. Ние ще продължим да насърчаваме и засилваме обмена на познания и опит между хората, които изработват политиките, хората, които работят на практика, и изследователите на местно, регионално, национално и общностно равнище и за в бъдеще, за да подсилим градското измерение на стратегията на ЕС за устойчиво развитие, Лисабонската стратегия и Европейската стратегия за заетостта.

Европа се нуждае от силни градове и региони, в които е приятно да се живее.